

СУЧАСНИЙ НОМІНАТИВНИЙ ПРОСТІР АНГЛОМОВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Коваленко А. М., Топиліна В. Б.

ВСТУП

На сьогоднішній день екологія та проблеми охорони навколишнього середовища є однією із найбільш актуальних тем обговорення у сучасних ЗМІ, державних та громадських організаціях, а також предметом численних досліджень природничих та гуманітарних наук. Це, у свою чергу, зумовлює розширення англomовної екологічної лексики, формування цілісного англomовного екологічного дискурсу та зміни у його складі та змісті. У тому числі значні трансформації відбуваються у концептуальному наповненні сучасного англomовного екологічного дискурсу та у його номінативному просторі.

Екологічний дискурс – порівняно новий, адже він сформувався лише за останні 30 років. На сьогодні екологічний дискурс являє собою особливий вид соціальної комунікації з урахуванням загального предмета – стану довкілля та його захисту. Комунікативна мета цього виду дискурсу полягає у передаванні інформації про стан навколишнього середовища та актуальні екологічні проблеми, а також у формуванні ціннісних настанов реципієнтів, що визначають принципи їх взаємодії з навколишнім середовищем.

Для аналізу екологічного дискурсу використовують зв'язні усні чи письмові тексти, обумовлені ситуацією спілкування на екологічні теми. Ключовими концептами та темою екологічного дискурсу є природа та захист навколишнього середовища.

Сучасний екологічний дискурс зазнає активного процесу неологізації, про що свідчать значні зміни в його комунікативному просторі, що відбуваються за рахунок виникнення нових та зміни вже сформованих концептів. Ці зміни відбуваються під впливом, перш за все, екстралінгвістичних факторів, головним з яких є пошук рішень глобальних екологічних проблем сучасності.

1. Лексико-семантичний підхід до вивчення сучасного англomовного екологічного дискурсу

Зі зростанням значення екології у житті суспільства зростає роль і так званого екологічного дискурсу. З'являється нова галузь мовознавства – еколінгвістика, що виникає у 70-ті рр. ХХ ст. у країнах

і об'єднує екологію та лінгвістику. Об'єктом дослідження цієї науки стає екологічний дискурс. Еколінгвістика як новий науковий напрямок у галузі мовознавства вивчає взаємодію між мовою, людиною як мовною особистістю та навколишнім середовищем. Мова при цьому є невід'ємним компонентом системи взаємин людини (суспільства) та природи. Функціонування та розвиток мови представляється як екосистема, а навколишній світ – як мовний концепт¹.

М. Холлідей порушує питання про взаємодію мови та навколишнього середовища, його цікавлять такі напрями дослідження: наскільки мовні структури та одиниці текстів задіяні у висвітленні питань, пов'язаних із проблемами навколишнього середовища; чи може мова зробити ці проблеми більш зрозумілими, доступними та близькими для людини. Він запроваджує поняття «мовна екологія», яка розглядає мови та тексти з погляду їхньої «екологічності» та досліджує роль мови в описі проблем навколишнього середовища².

Вчені Р. Гарре, І. Брокмайер та П. Мюльхойслер спрямовують свої зусилля на розробку методології еколінгвістики у цьому ключі. Мова і мовні структури розглядаються ними не як окремі для самих себе одиниці, а як система одиничних структур, що взаємодіють з навколишнім світом, у зв'язку з чим неможливо, на їхню думку, вивчати мову у відриві від її природного та культурного оточення³.

Різні області та поняття еколінгвістики вперше чітко розмежовує та систематизує А. Філл в опублікованій ним у 1996 році книзі «Мовна екологія та еколінгвістика»⁴:

- еколінгвістика (нім. Ökologistik – англ. ecolinguistics) поєднує всі галузі дослідження, що розглядають взаємодію екології та лінгвістики;

- екологія мови (нім. Ökologie der Sprache – англ. ecology of language) вивчає взаємодію та історичний розвиток різних мов та прагне до збереження мовного різноманіття;

- екологічна лінгвістика (нім. Ökologische Linguistik – англ. ecological linguistics) застосовує екологічні терміни та принципи стосовно мови (наприклад, поняття екосистеми);

---

¹Гудзь Н. О. Екологічний дискурс в лінгвістичних описах. URL: <http://www.eprints.zu.edu.ua/9603/1/Гудзь%204.pdf>

²Halliday M. A. K. *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London : Arnold, 1998.

³Harre R., Brockmeier J., Mühlhäusler P. *Greenspeak. A Study of Environmental Discourse*. Thousand Oaks, London, New Delhi : Sage, 1999. P. 91–93.

⁴Fill A. *Sprachökologie und Ökologistik. Referate des Symposiums "Sprachökologie und Ökologistik" an der Universität Klagenfurt*. Tübingen, 1996. S. 132–133.

- лінгвістична або мовна екологія (нім. Sprachökologie – англ. language ecology) досліджує взаємозв'язок між мовою та екологічними проблемами.

Розглядаючи екологічний дискурс як особливий вид дискурсу, І. О. Розмаріца обмежує межі його реалізації природоохоронної сферою і визначає екологічний дискурс як сукупність вербальних і невербальних актів, які використовуються для вербалізації знань про навколишнє середовище з метою впливу на громадську думку на підставі таких екстралінгвальних та лінгвальних критеріїв, як:

- 1) актуальність екологічної тематики;
- 2) посилення уваги, яка приділяється проблемам довкілля на всіх рівнях суспільства;
- 3) формування природоохоронної сфери як особливої сфери людської діяльності;
- 4) постійне поповнення екологічного глосарію;
- 5) виникнення особливих аксіологічних одиниць екологічної семантики;

6) наявність певних моделей адресантно-адресатної конфігурації, які обумовлюють використання певних комунікативних стратегій (стратегії переконання і стратегії тиску) в конкретних ситуаціях;

7) політична і екологічна коректність, виступаючі організуючими принципами екологічного дискурсу⁵.

Відтак, у цьому дослідженні спираємося на розуміння екологічного дискурсу як сукупності текстів різних функціональних стилів і жанрів, у яких через засоби мови та мовлення розкривається екологічна тематика та проблематика. Загалом, екологічний дискурс виконує найважливішу функцію у формуванні ставлення людей до природи. Всі ми є адресатами екологічного дискурсу, оскільки певною мірою володіємо інформацією про стан навколишнього середовища, тому вивчення того, як мова впливає на екологічну поведінку та свідомість суспільства є надзвичайно актуальним питанням в умовах глобальної екологічної кризи.

Динамічний розвиток пізнавальної та комунікативної діяльності людського суспільства, результатом якого є поява нових реалій, об'єктів, предметів матеріальної та духовної культури, власне визначає одне з основних завдань мови, яке полягає в тому, щоб давати нові імена всім сферам людського життя.

---

⁵ Розмаріца І. О. Лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2004. С. 5.

Дослідження лексичної номінації ведеться насамперед у рамках лексикологічного напрямку, де вивчаються семіотичні та ономазіологічні сторони номінації. Іншими словами, лексична номінація розглядається з погляду її структури як мовного знаку та її зв'язку з феноменом.

Накопичивши досить багатий досвід у галузі опису мовного інструментарію в рамках системно-структурного спрямування та типологічної парадигми, вчені звертаються до дещо іншого ракурсу лінгвістичних досліджень. Сучасне мовознавство прагне багатоаспектності опису мовних явищ, зокрема у сфері дослідження такого мовного феномену, як номінація.

Лексика є основою екологічного дискурсу, реалізуючи номінативну функцію та слугуючи для найменування або характеристики екологічних явищ, понять, феноменів. Номінативну функцію можуть виконувати загальні іменники (як от *climate* – клімат, *nature* – природа, *agriculture* – сільське господарство), а також власні назви, наприклад, найменування організацій, документів та ін.:

*The Convention on Biological Diversity (CBD) COP15, which will be held in Montreal in December is our best shot to protect biodiversity globally and stop the crisis of biodiversity loss and mass extinctions that threatens all life on earth*⁶.

У наведеному прикладі використовується власна назва *The Convention on Biological Diversity*, а також аббревіатури *CBD*, *COP15*, а також загальні іменники-терміни *biodiversity*, *earth*, іменникові словосполучення *the crisis of biodiversity*, *mass extinctions*. Зазначені лексичні засоби у наведеному уривку виконують номінативну функцію та утворюють номінативний простір, розкриваючи екологічні концепти.

Окрім того, екологічний дискурс характеризується наявністю слів із затемненою семантикою, тобто слів, що не мають прозорої семантичної структури та однозначного перекладу. Проблема семантичної неясності тісно пов'язана з проблемою розуміння таких термінів і може призвести до значної неточності чи неправильності тлумачення.

Наприклад, лексема *disposal* може розумітися як «тимчасове, неостаточне, небезпечне розміщення відходів» або навпаки «остаточна утилізація шляхом спалювання або поховання»; *wastewater* може означати або «стічні води, що зазнали очищення» або «вода, спожита населенням»; *safe water* – «безпечна за санітарними нормами вода; питна вода» або «не питна вода, яка може бути використана для різних побутових потреб, крім приготування їжі».

---

⁶Rick A. Why world leaders must step up to protect biodiversity at CBD COP15. Greenpeace, 2022. URL: <https://www.greenpeace.org/international/story/56013/world-leaders-step-up-protect-biodiversity-cbd-cop15/>

Ще одним прикладом слова з невизначеною семантикою, що набуло широкого поширення в екологічному дискурсі, є слово *sustainable*. Прикметник *sustainable* (екологічно безпечний, що враховує потреби майбутніх поколінь) має надзвичайно широку сполучуваність, починаючи від таких абстрактних іменників, як *development, environment, planet, ecosystem, society, future*, і закінчуючи словосполученнями на кшталт *sustainable catch* (екологічно обумовлений), *sustainable products* (продукти, які забезпечують економічні, соціальні та екологічні вигоди, при одночасному захисті здоров'я людини та навколишнього середовища протягом усього життєвого циклу, від видобутку сировини до остаточного видалення відходів); *sustainable goods and services* (товари та послуги, які виробляються та надаються без негативного впливу на довкілля, суспільство та майбутні покоління).

Як ми бачимо, така широка сфера вживання і тенденція до набуття нових відтінків значення залежно від контексту ускладнює розуміння цих словосполучень і вимагає розгорнутих пояснень. Таким чином, в екологічному дискурсі склалася багата і водночас заплутана термінологія. Процес інтерпретації деяких лексичних одиниць настільки складний, що потребує широкого контексту вживання чи додаткових пояснень. У той же час, мова екологічного дискурсу має бути доступною максимальному числу носіїв мови, щоб сприяти взаєморозумінню та соціальній взаємодії у сфері екології.

2. Неологізація номінативного простору сучасного англomовного екологічного дискурсу

Процес актуалізації лексики екологічного дискурсу, що знаходить своє відображення у збільшеній частотності їх вживання на сучасному етапі, відбувається під впливом змін у суспільстві, яке намагається знайти шляхи вирішення нагальних екологічних проблем.

У текстах, що порушують проблеми екології, широко використовуються неологізми. Так, в англійській мові нещодавно з'явилися слова: *ecozen* (людина, яка вважає себе не лише членом суспільства, а й членом екологічної спільноти, частиною екосистеми поряд з іншими живими організмами); *ecocide* (навмисне руйнування середовища проживання організмів); *ecosophy* (філософія екологічної гармонії та балансу); *ecomagination* (здатність знаходити нові, творчі шляхи подолання сучасної екологічної кризи); *trashion* (предмети гардеробу та інтер'єру, створені з використаних, викинутих чи перероблених матеріалів); *urpcycling* (друге життя речей) на відміну від *recycling* (предмети не переробляються, а просто використовуються не за призначенням, наприклад, плафони з банок, розсада в банках з-під чаю); *downcycling*

(переробка відходів з одержанням продукції нижчої якості (порівняно з вихідною продукцією).

Серед причин появи нових слів у екологічному дискурсі можна назвати дві основні:

1) відсутність точного мовного висловлювання для низки нових понять екологічного дискурсу;

2) спроба протистояти неетичному ставленню до живої природи, використовуючи мовні засоби.

У першому випадку йдеться про здатність мови відповідати потребам її носіїв. Наведемо приклади понять екологічного дискурсу, які потребують адекватного мовного вираження:

1) a not economically useful, un-marketable, un-gardenable plant contributing to natural balance (in other words, “a positive weed”);

2) someone who does not recycle their bottles, papers, etc.

Така ситуація пов'язана насамперед із тим, що темпи змін у мовній системі не збігаються зі змінами у суспільній та інших сферах, особливо у період глибоких соціальних та технологічних перетворень⁷. У другому випадку реакція захисників живої природи на прояви мовного антропоцентризму може виражатися у мовній творчості, що призвело до створення таких словосполучень, як *wild field plants* замість *weed*; *animal companion* замість *pet*. Більш радикальна позиція передбачає перейменування деяких понять: *pet/captive*, *meat/corpse*, *ham/sliced pig*, *work animal/slave*.

Підсумовуючи, ще раз зазначимо, що в рамках мовної екології насамперед критично розглядаються прояви мовного антропоцентризму. Мовний антропоцентризм як лінгвістичне вираження споживчого ставлення людини до навколишнього середовища знаходить своє відображення в:

- найменуванні з погляду корисності для людини (*utility naming*);
- емоційному дистанціюванні (*emotional distancing*) за рахунок вживання евфемізмів та субстантивних конструкцій;
- уречевленні живих істот (*reification*).

Крім того, критики зазнає відсутність мовного вираження реальних масштабів екологічної загрози, у тому числі за рахунок навмисного «затемнення» мови за допомогою евфемізмів і слів з невизначеною семантикою, а також різні лінгвістичні способи зняття відповідальності за негативний вплив на навколишнє середовище. Спроба протистояти цим негативним тенденціям полягає у мовній творчості, що зумовлює широке вживання неологізмів в екологічному дискурсі.

---

⁷ Mühlhäusler P. Talking about Environmental Issues. *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment* / Ed. by A. Fill, P. Mühlhäusler. L. – N. Y. : Continuum, 2001. P. 35.

Наприклад, прагнення знизити рівень споживання продуктів масового виробництва з метою зменшення навантаження на довкілля зробило популярними ідеї самозабезпечення, про що свідчить актуалізація такої лексеми як *homesteading* – «ведення самодостатнього натурального господарства». У сучасних умовах практика ведення присадибного господарства почала включати ідеї дбайливого ставлення до навколишнього середовища та гармонійного співіснування з природою і постає як спосіб вирішення низки екологічних проблем.

У основі класифікації за типом новизни мовної одиниці лежить уявлення про те, що одиницею еволюції мови є зміна номінації, тобто співвідношення між тим, що означає і означаючим. Виходячи з цього, у вокабулярі неологізмів екологічного дискурсу можна виділити:

1) власне неологізми – новизна форми поєднується з новизною змісту;

2) семантичні інновації або переосмислення – нове значення виражається формою, що вже була в мові раніше;

3) трансномінації, що поєднують новизну форми зі значенням, що вже передавалася раніше іншою формою⁸.

З урахуванням способу творення неологізмів англomовного екологічного дискурсу можна розділити на наступні групи:

- морфологічні неологізми – неологізми, що створюються шляхом комбінації існуючих у мові знаків (*supertrees* – «висотні будинки, що виконують функції вертикальних садів та сонячних електростанцій»; *seawaterfuel* – «паливо на основі морської води»);

- семантичні неологізми – слова та фразеологізми, у яких з'явилися нові значення (*darkgreen* – «ультразелений», той що приділяє надмірну увагу проблемам екології).

Морфологічні неологізми утворюються головним чином за допомогою словоскладання, афіксації та контамінації. Семантичні неологізми утворені в ході семантичної деривації шляхом процесів де/фокусування уваги.

Для неологізмів-комполітів англomовного екологічного дискурсу характерним є посилення тенденції до утворення багатокомпонентних комбінацій, які є засобом компресії мовного висловлювання і свідчать про ускладнення знань у галузі сучасної екології. Серед багатокомпонентних лексичних одиниць було зафіксовано п'ятикомпонентні (*greenhouse gasfootprint* – «сукупність викидів парникових газів, вироблених прямо і опосередковано окремою людиною чи підприємством») та семикомпонентні слова-комполіти (*greenhouse-gas-producing*

---

⁸ Jung M. Ecological Criticism of Language. *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment* / Ed. by A. Fill, P. Mühlhäusler. L. – N. Y. : Continuum, 2001. P. 272.

animal slaughter industry – «тваринницькі підприємства, діяльність яких призводить до збільшення викидів парникових газів в атмосферу»).

Складним неологізмом досліджуваного типу дискурсу властива різна міра ідіоматичності. Наприклад, складний іменник *wind power* – «вітряна енергія» семантично прозорий, тоді як у іменнику *wind farm* – «вітряна енергостанція» значення нового цілого мотивоване, але однозначно не виводиться з його складових. Натомість, композит *wind rush*, що виник у результаті переосмислення ідіоми *gold rush* («золота лихоманка»), є повністю ідіоматичним і може бути інтерпретований як «високий рівень інвестицій у вітрову енергетику».

Серед афіксальних похідних у відібраному нами корпусі екологічних неологізмів префіксальні утворення поступаються суфіксальним, проте розподіл між частинами мови нерівномірний. Прикметники утворюються переважно за допомогою суфіксів, тоді як серед нових іменників лідирують префіксальні новоутворення. Серед дієслів є лише префіксальні утворення.

Важливими тенденціями в афіксальному словотворі є функціонування основ, що виробляються, представлених словосполученнями, а також зростає роль напівафіксів. У першому випадку діє тенденція до вираження будь-якої думки в межах одного слова за допомогою компресії, яка, на думку носіїв мови, має більші змістовні та експресивні можливості, ніж словосполучення, наприклад: *carbon-footprint-free (life)* – (спосіб життя) – «той, що не залишає вуглецевий слід».

Продуктивність напівафіксації підтверджується кількістю похідних одиниць, а також різноманітністю напівафіксальних елементів у складі екологічних неологізмів та словотвірних моделей нових слів. Крім того, спостерігається тенденція до зміни значень вже існуючих напівафіксів. Наприклад, напівсуфікс – *friendly*, що спочатку мав значення «доступний, зрозумілий», у текстах екологічної тематики розвинув значення «нешкідливий, що не завдає шкоди тому, що виражено основою»: *climate-friendly (farming), ocean-friendly (techniques)*.

Тенденція до появи екологічних неологізмів, представлених контамінантами, є виявом закону економії мовних засобів. Контамінанти через несподівану форму займають особливе місце у мові медійного екологічного субдискурсу, у якому особливо відчутне прагнення привернути увагу за допомогою використання експресивних лексичних одиниць. Кожен із структурних елементів контамінованого слова вкладає повністю чи частково своє загальне значення контамінанта. Наприклад, контамінант *ecolonomics (ecology + economics)* служить для номінації складного поняття, у якому гібридується кілька явищ: *ecolonomics* – новий тип

економіки, орієнтований на збереження балансу між економічним зростанням і збереженням сприятливих екологічних умов.

В основі утворення семантичних неологізмів лежать когнітивні механізми дефокусування: переміщення або виведення з фокусу уваги певних властивостей об'єктів та ситуацій⁹. Наприклад, нове значення прикметника *green* – «той, який не завдає шкоди навколишньому середовищу» утворено в результаті метонімічного перенесення на основі частини: у фокус виводиться ознака кольору, решта всіх ознак дефокушуються. Унаслідок подальшого розширення полісемії у сучасному екологічному дискурсі англійської мови ця лексема реалізує такі значення:

- екологічно чистий, безпечний для людини (*green products*);
- той, що не забруднює навколишнє середовище (*green car*);
- вироблений екологічно чистим способом (*green paper*);
- природний, орієнтований на природу (*green infrastructure*);
- екологічно відповідальний (*green company, green lifestyle*);
- той, що відноситься до питань захисту навколишнього середовища (*green debates*).

Крім того, в сучасній англійській мові елемент *green* також є компонентом численних складних слів-неологізмів: *green consumerism* – рух споживання екологічно чистої продукції; *green tourism* – екологічний туризм; *green building* – будівництво енергоефективних будинків, вільних від хімічних забруднювачів, збудованих із деревини, що не походить із природоохоронних територій.

У складних словах лексико-семантичний фокус зміщується на компонент *green*, який уточнює понятійну категорію, виражену вторинним фокусом (*tourism, building*). Таким чином, приєднання нового компонента дозволяє виділити додатковий підклас усередині більшого класу об'єктів, позначеного вершинним іменником: *green tourism* – новий вид туризму, що передбачає дбайливе ставлення до навколишнього середовища.

Поява екологічних неологізмів відбувається внаслідок звуження обсягу значення лексичної одиниці. Наприклад, у ході спеціалізації значення прикметника *sustainable* відбувся процес дефокусування – переміщення у вторинний фокус уваги тих властивостей, які послужили основною для первинної номінації (*capable of being sustained* – довгостроковий, тривалий), та зміщення лексико-семантичного фокусу на нову характеристику – *without exhausting natural resources* (без виснаження природних ресурсів). Однак процес популяризації

---

⁹ Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80–90-ті роки ХХ століття): дис. д-ра філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 1999. С. 56.

вужькоспеціальних термінів (наприклад, *sustainable development* – стійкий розвиток) призводить до зворотного процесу розширення значення лексеми та зміни її поєднання: *sustainable fashion / gifts*.

Відповідно, словотворення в екологічному дискурсі відбувається за різними моделями – афіксація, словоскладання або скорочення, метафоризація значення та ін. Окрім того, на семантичному рівні номінативний простір сучасного англomовного екологічного дискурсу насичений неологічною, евфемістичною лексикою, а також екологічний дискурс містить власний термінологічний апарат, який відіграє ключову роль у питанні номінації.

Номінативний простір сучасного екологічного дискурсу також включає лексику, що несе у собі певний оцінний та експресивний потенціал. Так, у ході дослідження з'ясовано, що до ключових слів сучасного англomовного екологічного дискурсу можна віднести такі оцінні прикметники, як *sustainable, ecological, eco-friendly, environmental, green*. На основі аналізу текстових даних було встановлено, що вживання зазначених вище прикметників у сучасному англomовному екологічному дискурсі характеризується високою частотністю: було зафіксовано 120 складних слів-неологізмів, утворених за участю цих одиниць, та 130 прикладів нової сполучуваності. Отже, наведені вище лексичні одиниці можуть бути розглянуті як ключові слова, що відображають загальну тематичну спрямованість цього типу дискурсу на сучасному етапі.

Проаналізовані лексикографічні дані свідчать, що досліджувані прикметники мають різну за рівнем розвиненості семантичну структуру й у рамках екологічного дискурсу реалізують такі значення: 1) *relating to the environment*; 2) *concerned with the protection of the environment*; 3) *not causing damage to the environment* (див. табл. 1).

Крім того, встановлено, що колокації з іменниками, об'єднаними загальним значенням «проблеми» (*environmental degradation, catastrophe, destruction* тощо), на даному етапі розвитку екологічного дискурсу стають менш затребуваними, поступаючись місцем словосполученням, що позначають різні способи подолання таких проблем (*environmental stewardship* – «відповідальне управління природними ресурсами», *environmental advocacy* – «пропаганда захисту навколишнього середовища», *ecological engineering* – «природоохоронна інженерія» тощо). Ця тенденція свідчить про те, що на сьогоднішній день пріоритетом для англо-американської спільноти є пошук шляхів виходу з екологічної кризи.

Значення прикметників
sustainable, ecological, green, environmental, eco-friendly

Прикметники	Значення		
	<i>relating to the environment /</i> той, що стосується довкілля	<i>concerned with the protection of the environment /</i> стурбований захистом довкілля	<i>not causing damage to the environment /</i> не завдає шкоди навколишньому середовищу
<i>sustainable</i>			+
<i>ecological</i>	+	+	+
<i>green</i>		+	+
<i>environmental</i>	+	+	
<i>eco-friendly</i>			+

Високий неогенний потенціал цих лексичних одиниць пов'язаний з наявністю в їх семантичній структурі значення *protecting / not causing damage to the environment*. Аналіз розподілу частотності вживання досліджуваних одиниць та їх колокацій за текстами різних функціональних стилів дозволив дійти висновку про те, що у центрі поля англomовного екологічного дискурсу перебувають науковий і медійний субдискурси. Отже, основна прагматична спрямованість екологічного дискурсу на сучасному етапі пов'язана не лише з інформуванням про проблеми навколишнього середовища, а й з пропагандою дбайливого ставлення до неї.

Аналіз колокативних профілів досліджуваних прикметників показав, що ці лексичні одиниці виявляють різні поєднання, мають як області перетину, так і області розбіжності. Область подібності залежить від того, що семантика досліджуваних прикметників формується з урахуванням ключового концепту екологічного дискурсу «Довкілля». Проте аналізовані прикметники є повними синонімами, оскільки описують різні ознаки цього концепту, про що свідчать області розбіжності у їх колокативних профілях (див. табл. 2).

На основі аналізу особливостей контекстної реалізації значення *protecting / not causing damage to the environment* виявлені семантичні доміанти сучасного англomовного екологічного дискурсу (див. табл. 3).

Таблиця 2

Диференційні семантичні ознаки прикметників
sustainable, ecological, green, environmental, eco-friendly

	<i>Sustainable</i>	<i>Ecological</i>	<i>Green</i>	<i>Environmental</i>	<i>Eco-friendly</i>
Диференційна ознака	not exhausting natural resources	preserving ecological balance	protecting the environment as a political principle	protecting the natural world	harmless to the environment and people

Таблиця 3

Семантичні домінанти сучасного англомовного екологічного дискурсу

«Той, що не завдає шкоди навколишньому середовищу»	
<i>Семантична ознака</i>	<i>Приклади лексичних вербалізаторів</i>
не руйнує навколишнє середовище	<i>green tourism</i>
відновлюючий екологічний баланс	<i>ecological engineering</i>
той, що заощаджує природні ресурси: за рахунок використання альтернативних джерел енергії за рахунок вторинної переробки за рахунок повторного використання за рахунок використання поновлюваних матеріалів за рахунок використання ресурсозберігаючих технологій, підходів	<i>environmentally friendly rooftop solar panels, biomass and solar technologies green materials, grass cycling up-cycling, freecycling, trashion sustainable materials conspicuous conservation, resource-conscious smart homes, off the grid house</i>
той, що не забруднює навколишнє середовище: вихлопними газами, хімікатами, відходами	<i>carbon neutrality, carbon-footprint-free life organic gardening biodegradability movement, sustainable packaging, PlasTax</i>
природний: органічний, природний бере природні системи як зразок	<i>“lazy” gardening permaculture, green infrastructure, biotecture</i>
той, що не завдає шкоди тваринам	<i>ethical eating, cruelty-free cosmetics</i>

Оцінний та експресивний потенціал лексики як номінативного засобу в сучасному англomовному екологічному дискурсі розкривається також через лексико-стилістичні засоби. Зокрема, екологічний дискурс англійської мови досить сильно метафоризований, безліч висловлювань використовуються у переносному значенні, виражаючи оцінку, створюючи експресивно забарвлений образ. Одним із найпоширеніших образів стає образ Матері Природи та Матері Землі. З давніх-давен Земля і природа мали образ жінки, оскільки люди асоціювали родючість землі з можливістю жінки народжувати дітей. На матеріалі текстів сайту “Greenpeace International” також зустрічаються подібні приклади концептуалізації природи через споріднені відносини людини, наприклад:

The 2020 COVID-19 pandemic, among the many painful lessons it forced us to learn, raises a new alert for humanity: Mother Earth must be taken care of¹⁰.

У наведеному прикладі природа постає як мати, турбота про яку є невід’ємною частиною життя людей. За допомогою таких метафор із позитивною конотацією автори статті закликають свою аудиторію ставитися до природи та планети як до людини. Подібний приклад використовується і в наступному уривку:

Once upon a time, we had a maternal relation with Mother Nature, ancient civilizations cherished this sacred bond and knew they should not break the bliss¹¹.

Природа як людина стає частиною складних взаємовідносин, які необхідно вибудовувати:

To reset our relationship with nature, we need systemic change to the way we produce and consume food, energy and natural resources¹².

У зв’язку з великою кількістю природних катастроф сьогодні природа загалом стає злочинцем, винуватцем тих чи інших подій у світі. У текстах описуються елементи природи, які мають свободу волі, можливість здійснювати обдумані навмисні дії, проте вони метафорично концептуалізуються, і їм приписуються вчинки, які здійснюються свідомо, з певною метою.

При описі природних катастроф і таких явищ неживої природи, як гори, річки, ліси, океани та ін., використовується метафорична інтерпретація «дій» природи, характерних для людини. У метафоричних моделях і планета, і природа, і різні природні явища можуть свідомо

---

¹⁰Rick A. Why world leaders must step up to protect biodiversity at CBD COP15. Greenpeace, 2022. URL: <https://www.greenpeace.org/international/story/56013/world-leaders-step-up-protect-biodiversity-cbd-cop15/>

¹¹Ibid.

¹²Ibid.

здійснювати операції, пов'язані з розумом. Їх концептуалізація дозволяє їм знайти дар мови:

*Earth is screaming with all its might*¹³.

У наступному прикладі автор тексту уособлює природу як людину, яка вимовляє промову, до якої світові варто уважно прислухатися, звернути увагу на проблеми, що згадуються у «словах» природи:

*Today is a day for leaders to show they have listened to people and to nature, and that they are able to lead us through this climate crisis*¹⁴.

Завдяки концептуальним метафорам, природа сприймається читачами, як людина, яка володіє свободою волі й розумом, мислить і мотивує інших людей розмірковувати. Навколишнє середовище має можливість спонукати людей до засвоєння нових знань, рефлексії. Відповідно, оцінні та експресивні мовні засоби у екологічному дискурсі слугують прагматичним цілям, виконують не лише й не стільки номінативну, скільки функцію впливу на аудиторію, а також спонукальну функцію, адже через метафоричні, яскраві образи та оцінну лексику автори екологічних текстів закликають людей берегти природу.

3. Евфемізація номінативного простору сучасного англomовного екологічного дискурсу

Значуща особливість номінативного простору текстів екологічної тематики полягає у наявності значної кількості евфемізмів. Евфемізми характерні для всіх трьох основних сфер екологічного дискурсу¹⁵:

а) обговорення питань ядерної енергії: *burial ground* (місце захоронення радіоактивних відходів); *coffin* (контейнер для транспортування радіоактивних речовин). У цих прикладах високоактивні речовини асоціюються з «мертвими», отже, безпечними матеріалами;

б) руйнування природного довкілля та вимирання видів: *extinct* (вимерлий) замість *exterminated* (винищений, знищений); *decline of species* (вимирання видів) замість *decimation of species* (винищення видів); *population decline* (скорочення популяції) замість *destruction of populations* (винищення, знищення популяції);

в) забруднення навколишнього середовища: один із ключових термінів екологічного дискурсу *environmental pollution* також є евфемізмом, оскільки значення «забруднення», укладене в іменнику

---

¹³Rick A. Why world leaders must step up to protect biodiversity at CBD COP15. Greenpeace, 2022. URL: <https://www.greenpeace.org/international/story/56013/world-leaders-step-up-protect-biodiversity-cbd-cop15/>

¹⁴Ibid.

¹⁵Trampe W. Language and Ecological Crisis: Extracts from a Dictionary of Industrial Agriculture. *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment* / Ed. by A. Fill, P. Mühlhäusler. L. – N. Y. : Continuum, 2001. P. 232–241.

pollution, не викликає асоціацій із серйозною загрозою. Крім того, цей вислів має на увазі, що природні умови (*environment*), необхідні для життєдіяльності людини, є чимось зовнішнім по відношенню до неї. Проте, з погляду екології, ми не «оточені» природним середовищем, а є його частиною.

Відповідно, за допомогою вживання евфемізмів в екологічному дискурсі:

1) відсутнє мовне вираження реальної екологічної загрози. Вибір лексичних одиниць повною мірою не відбиває реальні масштаби сучасної екологічної кризи. Нові слова і словосполучення, що з'являються в екологічному дискурсі, часто є евфемізмами, які не мають евфемістичних еквівалентів;

2) евфемізми сприяють прихованню безсторонніх фактів, зокрема, за рахунок навмисної відмови від вживання таких слів, як *death*, *destruction*, *extermination* або *poison*. Так, наприклад, замість *poison* (отрута, інсектицид) пропонується словосполучення *plant protection device*, *breeding institutions* (тваринницькі підприємства) заміняються словосполученням *aids for animal production*; також використовуються вислови *improvement institutions*, *pharmaceuticals* (лікарські препарати, що застосовуються у промисловому тваринництві);

3) евфемізми використовуються з метою зняття з себе або перекладу на іншого моральної відповідальності, а також для досягнення ефекту емоційного дистанціювання, наприклад, у текстах про експерименти над тваринами. Прикладами можуть бути такі слова і словосполучення: *wild animal control* (контроль за дикими тваринами); *wildlife managers* (фахівці з контролю над дикими тваринами); *thin out* (зменшувати поголів'я, популяцію); *harvest* (вилов диких тварин); *test animals* (піддослідна тварина), як у наступному уривку:

*Wildlife managers focus on the management of various kinds of species in a given ecosystem*¹⁶.

Крім того, для текстів, присвячених експериментам над тваринами, типове вживання таких виразів, як *house*, *dose* та *process* замість *cage*, *poison*, *manipulate*.

Поряд із евфемізмами досягти ефекту емоційного дистанціювання та зняти відповідальність у екологічному дискурсі дозволяє використання іменних конструкцій. Наприклад, в описі полювання використання таких виразів, як *slaughtering operation*, *killing methods*, *killing techniques*,

---

¹⁶Rick A. Why world leaders must step up to protect biodiversity at CBD COP15. Greenpeace, 2022. URL: <https://www.greenpeace.org/international/story/56013/world-leaders-step-up-protect-biodiversity-cbd-cop15/>

humane death робить необов'язковим згадування тварин, на яких йде полювання:

*Basic equipment needed for the slaughtering operation: stunning gun, electrical head tongs or simple stunning equipment for direct blow*¹⁷.

Таким чином, смисловий акцент зміщується від об'єкта, над яким відбувається дія, на саму дію. Слід також зазначити, що наведені вище вирази є прикладами евфемізмів, які приховують непривабливу сторону процесу полювання.

Крім того, екологічні проблеми часто представлені у вигляді іменних словосполучень, де не згадується дійова особа: *habitat loss, extinction of species, ozone destruction, destruction / depletion of the rainforest / of aquifers / protective ozone layer; degradation of cropland / forests / grassland / the environment; overcutting forests / overstocking grasslands*. Подібне мовне подання екологічних проблем дозволяє не згадувати дійову особу, яка негативно впливає на навколишнє середовище, отже, зняти з неї відповідальність.

У той же час, для номінативного простору сучасного англomовного дискурсу притаманне використання слів із семантичних полів «економіка» (*economy*) та «промислове виробництво» (*industrial production*). Використання слів з цих семантичних полів є прикладом мовного висловлювання антропоцентризму, тобто споживчого ставлення людини до навколишнього середовища, розгляду природи з точки зору економічної, комерційної вигоди для людини. Прикладами можуть бути такі словосполучення: *environmental engineer* (фахівець з охорони навколишнього середовища, інженер-еколог); *environmental planning* (планування природокористування, планування з урахуванням екологічних чинників); *test for environmental compatibility* (перевірка на сумісність із навколишніми умовами); *waste management plan* (план утилізації відходів); *wildlife management* (регулювання ресурсів живої природи; використання та відтворення диких тварин); *environment tax* (податок забруднення довкілля).

Крім того, мова екологічного дискурсу характеризується тенденцією до уречевлення живих істот, а також процесів, пов'язаних із ними. Живі істоти розглядаються з погляду економічної вигоди та стають об'єктами споживання, щодо яких вживаються слова: *use, produce, manage, optimize, utilise, meat production, livestock, live material, harvesting of natural resources*.

Виникнення евфемізмів-неологізмів в англomовному екологічному дискурсі обумовлене наявністю двох протидіючих тенденцій:

---

¹⁷ Techniques and hygiene practices in slaughtering and meat handling. FAO, 2022. URL: <https://www.fao.org/3/t0279e/T0279E04.htm>

тенденцією до приховання непривабливих фактів про стан навколишнього середовища та тенденцією до розвитку екоцентричної свідомості, що спонукає носіїв мови до перегляду традиційних найменувань. Найбільш важливим семантичним механізмом евфемізації у цьому виді дискурсу слід вважати метафоризацію.

Прикладом «словесного камуфляжу» неприємних фактів у сфері екології може бути евфемістичний неологізм *coffin* – «контейнер для транспортування радіоактивних речовин». Евфемістичний ефект досягається за рахунок того, що в основний фокус лексичної одиниці виведено ознаку «мертвий», отже, високоактивні шкідливі речовини представлені як безпечні, що не становлять загрози через те, що вони «поховані».

У системі нових ціннісних установок, пов'язаних із формуванням екологічного мислення, у деяких раніше нейтральних найменувань (*pet*, *pet owner*) з'явилися негативні конотації, які були знижені за допомогою евфемізмів-неологізмів (*animal companion*, *guardian*). Ця тенденція обумовила появу нових евфемістичних виразів, що підкреслюють рівність людини та інших представників живої природи, а також використання тих самих політкоректних виразів щодо тварин, що й щодо людини (*visually impaired* (*dogs*) – слабкозорі (собаки), (*pets*) *with disabilities* – (вихованці) з обмеженими можливостями).

4. Термінологізація номінативного простору сучасного англомовного екологічного дискурсу

Терміни також становлять значну частину лексичного наповнення екологічного дискурсу. Екологія як комплексна наука з її особливим підходом до вивчення складних процесів, що відбуваються у різних середовищах та компонентах природи, не змогла б стати такою без тісної взаємодії з іншими науками. Склад екологічної термінології відбиває цю специфіку екологічного дискурсу.

При формуванні екології у відповідну підмову були залучені терміни з наступних областей знань: географії – *area* (ділянка; простір, район, область), *land* (земля, суша, ґрунт), хімії – *acid* (кислота), *oil* (нафта), *ozone* (озон), *alkali* (луг), *carbon dioxide* (двоокис вуглецю, вуглекислий газ), біології – *microorganism* (мікроорганізм), *biotope* (біотоп), фізика – *power* (енергія), *heat* (тепло, теплота), юриспруденції – *law* (закон, право), економіки – *tax* (податок), *loan* (позика).

За областю функціонування в підмові екології розрізняються такі типи термінів:

– міжгалузеві терміни, що функціонують у кількох областях знання: *energy* – енергія (фізика, енергетика), *balance* – баланс (математика,

економіка), *coefficient* – коефіцієнт (математика, економіка), *chemicals* – хімікати (медицина, хімія);

– загальнонаукові терміни, призначені для того, щоб виражати поняття, застосовні до всіх областей знання: *analysis* – аналіз, *control* – контроль, *system* – система, *temperature* – температура, *technology* – технологія;

– унікальні, які використовуються тільки в одній галузі науки: *autecology* – аутекологія, *synecology* – синекологія;

– залучені: *biota* – біота (з біології), *audit* – аудит (з економіки).

У результаті дослідження англomовної екологічної термінології ми виділили шість тематичних груп:

- 1) екологічні чинники довкілля;
- 2) очисні споруди;
- 3) відходи та технологія їх видалення;
- 4) організації, діяльність яких пов'язані з охороною довкілля;
- 5) правові аспекти екології;
- 6) охорона ґрунтів, водних ресурсів та повітряного басейну.

Аналізуючи та класифікуючи термінологію англomовного екологічного дискурсу, слід звернути увагу на їх структурні та семантичні властивості. Зокрема, у ході дослідження були виділені такі структурні типи термінів:

- а) прості терміни;
- б) складні терміни;
- в) багатокomпонентні термінологічні поєднання;
- г) аббревіатури.

Проаналізувавши прості терміни з погляду афіксального способу творення, можна зробити висновок, що в підмові екології функціонують прості терміни, що містять у собі греко-латинські префікси та афікси, такі як *re-*, *de-*, *dis-*; *-ing*, *-ment*, *-er / -or*, а також зустрівся один суфікс романського походження *-ción*, причому він і став найпродуктивнішим у нашій вибірці (48 термінів). Найбільш продуктивним способом утворення похідних термінів є суфіксальний спосіб, який представлений 120 одиницями. Наприклад: *sampling* – «відбір проб», *canalization* – «виправлення річок», «каналізація», *industrial* – промисловий, виробничий.

Провівши аналіз складних термінів, можна зробити висновок, що найпродуктивнішими варіантами стали терміни, що складаються з двох компонентів. Також виділилися продуктивні основи у складних термінах, такі як *bio* – життя, біологія, біологічний (зустрічається у 18 термінах), *eco* – екологічний (у 10 термінах), *water* – вода (у 8 термінах).

За своєю структурою складні терміни у досліджуваній термінології є повноскладними та неповноскладними¹⁸. У вибірці переважають повноскладні іменники. Перша основа приєднується тут до другої безпосередньо: *underflow* – «підруслові води», *windfall* – «вітровал», *oilspot* – «нафтова пляма». У неповноскладних термінах перша основа приєднується до другої за допомогою сполучного елемента *s* або дефісу: *ombudsman* – «омбудсмен», «уповноважений на розгляд скарг», *wind-resistance* – «вітростійкість», *host-plant* – «рослина-хазяїн».

Найбільшу активність має структурна модель N + N = N, де N – іменник. За цією моделлю утворюються визначні складні іменники. Наприклад: *pipe + line = pipeline* (трубопровід), *sink + hole = sinkhole* (воронка просмокування). Другою продуктивною моделлю є модель A + N, де A – прикметник, N – іменник. Наприклад: *water + way = waterway* (водний шлях), *low + cost = low-cost* (маловитратний, недорогий). Менш уживаною є модель Adv + N, де Adv – прислівник, наприклад: *under + flow = underflow* (підруслові води, підрусловий потік).

Слід зазначити, що у процесі утворення складних екологічних термінів і термінологічних поєднань окремі терміни стають ядром утворення нових лексичних одиниць. Другий компонент складного терміна і останнє слово в термінологічному поєднанні займають фіксоване положення (постпозиційне) і процес утворення складних термінів зводиться до приєднання нових слів, що позначають видові ознаки до існуючого ядерного слова. Наприклад: *hail + storm = hailstorm* (гроза або злива з градом), *thunder + storm = thunderstorm* (гроза), *snow + storm = snowstorm* (завірюха, буря, снігова буря), *sand + storm = sandstorm* (піщана буря); *sea pollution* (забруднення водної поверхні земної кулі), *acid pollution* (кислотне забруднення).

У термінології, що розглядається, поряд зі складними словами функціонують термінологічні поєднання, під якими ми розуміємо роздільно оформлені, семантично цілісні поєднання, утворені шляхом з'єднання двох і більше компонентів. Нами були виявлені такі види термінологічних сполучень:

1) атрибутивні словосполучення, які являють собою поєднання стрижневого іменника і узгодженого з ним у роді, числі та відмінку повного прикметника як визначальне слово; структурний тип: «прикметник + іменник». В атрибутивних словосполученнях основний елемент виражений іменником в називному відмінку, а атрибутивний

---

¹⁸ Балюта Е. Г. Нова лексика та фразеологія англійської мови сфери охорони довкілля: структурно-семантичні і функціональні параметри : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Одеса, 2007. С. 32.

елемент – прикметником, що виконує функцію препозитивного визначення. При цьому основний елемент – термінологічного поєднання визначає родова ознака поняття, а атрибутивний елемент – видова ознака поняття. Наприклад: *hazardous substance* – «небезпечна речовина»;

2) об'єктні словосполучення – це група іменних поєднань висловлювання понять про предмети. Синтаксично вони є поєднання іменника з певним компонентом в родовому відмінку і є найважливішим засобом конкретизації позначається. Наприклад: *bituminization of radioactive wastes* – «бітумування радіоактивних відходів»;

3) змішані словосполучення – у структурі одного термінологічного словосполучення мають місце одночасно кілька видів синтаксичних відносин. Наприклад: *ecological well-being of waterbody* – «екологічне благополуччя водного об'єкта». Прикметники тут виступають як уточнююче залежне слово.

Нові технології та інші способи протистояти погіршенню екологічної обстановки в усьому світі відображають, у свою чергу, деякі нові позначення, серед яких *industrial pollution fund* – «фонд боротьби з промисловим забрудненням», *zero-cost improvements* – «безвитратні поліпшення», *public environmental awareness* – «інформованість громадськості про екологічні проблеми», *environmental bank* – «екологічний банк, що займається фінансовою діяльністю, яка відноситься до природоохоронних інвестицій, позик, кредитів» тощо.

Особливий інтерес становить процес поповнення термінологічної складової екологічного дискурсу шляхом метафоричного перенесення. Метафора дозволяє осмислити нові складні явища через вже освоєні поняття, тому вдала метафора, що лежить в основі нових наукових термінів, дозволяє їм легко ввійти в масове вживання. Прикладом може служити екологічний термін *ecological footprint* – «негативний вплив на навколишнє середовище». Розвиток метафоричного значення здійснений за напрямом «фізична дія» як «міра негативного впливу». У результаті вплив на навколишнє середовище порівнюється зі слідом, залишеним людиною, головною характеристикою якого є розмір: *small/big ecological footprint; to reduce / measure one's ecological footprint*.

З огляду на актуальність описуваної проблеми спочатку вузькоспеціальний термін *ecological footprint* став широко вживатися у ЗМІ і став основою створення низки нових слів, що описують різні аспекти негативного впливу людини на довкілля:

– *carbon footprint (greenhouse gasfootprint)* – обсяг вуглекислого газу, що викидається в атмосферу;

– *water footprint* – міра споживання населенням водних ресурсів; обсяг води, що витрачається при виробництві товару або надання певної послуги;

– *energy footprint* – обсяг споживаної енергії;

– *climate footprint* – вплив людини на клімат, що визначається кількістю викидів парникових газів.

Семантичний аналіз англomовної екологічної термінології свідчить про те, що у досліджуваній термінології спостерігаються явища синонімії, термінологізації та метафоризації загальнонавчальної лексики. Термінологія є одним із головних засобів номінації у сучасному англomовному екологічному дискурсі.

ВИСНОВКИ

У роботі обрано для аналізу сучасний англomовний екологічний дискурс, який трактується як сукупність текстів різних функціональних стилів і жанрів, у яких через засоби мови та мовлення розкривається екологічна тематика та проблематика. З'ясовано, що екологічний дискурс виконує найважливішу функцію у формуванні ставлення людей до природи. Всі люди є адресатами екологічного дискурсу, оскільки певною мірою володіють інформацією про стан навколишнього середовища, тому вивчення того, як мова впливає на екологічну поведінку та свідомість суспільства є надзвичайно актуальним питанням в умовах глобальної екологічної кризи.

У роботі розглянуто лексичний потенціал репрезентації номінативного простору сучасного англomовного екологічного дискурсу, унаслідок чого з'ясовано, що в екологічному дискурсі спостерігається відсутність мовного вираження реальних масштабів екологічної загрози, у тому числі за рахунок навмисного «затемнення» мови за допомогою евфемізмів і слів з невизначеною семантикою, а також різні лінгвістичні способи зняття відповідальності за негативний вплив на навколишнє середовище. Спроба протистояти цим негативним тенденціям полягає у мовній творчості, що зумовлює широке вживання неологізмів в екологічному дискурсі.

Підлягають аналізу семантичні та структурні групи лексики номінативного простору сучасного англomовного екологічного дискурсу. Визначено, що словотворення в екологічному дискурсі відбувається за різними моделями – афіксація, словоскладання або скорочення, метафоризація значення та ін. Окрім того, на семантичному рівні номінативний простір сучасного англomовного екологічного дискурсу насичений неологічною, евфемістичною лексикою, а також екологічний дискурс містить власний термінологічний апарат, який відіграє ключову роль у аспекті номінації.

У роботі визначено, що термінологія у сучасному екологічному дискурсі слугує засобом репрезентації номінативного простору сучасного англomовного екологічного дискурсу. Семантичний аналіз

англійської екологічної термінології показав, що у досліджуваній термінології спостерігаються явища синонімії, термінологізації та метафоризації загальнонавжivanoї лексики. Завдяки метафоризації, природа сприймається читачами, як людина, яка володіє свободою волі й розумом, мислить і мотивує інших людей розмірковувати. Відповідно, оцінні та експресивні мовні засоби у екологічному дискурсі слугують прагматичним цілям, виконують не лише й не стільки номінативну, скільки функцію впливу на аудиторію, а також спонукальну функцію, адже через метафоричні, яскраві образи та оцінну лексику автори екологічних текстів закликають людей берегти природу.

АНОТАЦІЯ

Екологічний дискурс визначаємо як сукупність текстів різних функціональних стилів і жанрів, у яких через засоби мови та мовлення розкривається екологічна тематика та проблематика. Екологічний дискурс виконує найважливішу функцію у формуванні ставлення людей до природи.

Лексика є основою екологічного дискурсу, реалізуючи номінативну функцію та слугуючи для найменування або характеристики екологічних явищ, понять, феноменів.

Сучасний екологічний дискурс зазнає активного процесу неологізації, про що свідчать значні зміни в його комунікативному просторі, що відбуваються за рахунок виникнення нових та зміни вже сформованих концептів.

Виникнення евфемізмів-неологізмів в англomовному екологічному дискурсі обумовлене наявністю двох протилежних тенденцій: тенденцією до приховання непривабливих фактів про стан навколишнього середовища та тенденцією до розвитку екоцентричної свідомості, що спонукає носіїв мови до перегляду традиційних найменувань.

Термінологія є одним із головних засобів номінації у сучасному англomовному екологічному дискурсі. Семантичний аналіз англomовної екологічної термінології свідчить про те, що у досліджуваному матеріалі спостерігаються явища синонімії, термінологізації та метафоризації загальнонавжivanoї лексики.

Література

1. Гудзь Н. О. Екологічний дискурс в лінгвістичних описах. URL: <http://www.eprints.zu.edu.ua/9603/1/Гудзь%204.pdf>.
2. Halliday M. A. K. *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London : Arnold, 1998. P. 108–124.
3. Harre R., Brockmeier J., Mühlhäusler P. *Greenspeak. A Study of Environmental Discourse*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage, 1999. P. 91–118.

4. Fill A. Sprachökologie und Ökolinquistik. Referate des Symposiums "Sprachökologie und Ökolinquistik" an der Universität Klagenfurt. Tübingen, 1996. S. 131–148.

5. Розмаріца І. О. Лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – Германські мови. Київ, 2004. 20 с.

6. Rick A. Why world leaders must step up to protect biodiversity at CBD COP15. Greenpeace, 2022. URL: <https://www.greenpeace.org/international/story/56013/world-leaders-step-up-protect-biodiversity-cbd-cop15>.

7. Mühlhäusler P. Talking about Environmental Issues. *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment* / Ed. by A. Fill, P. Mühlhäusler. L. – N. Y. : Continuum, 2001. P. 31–42.

8. Jung M. Ecological Criticism of Language. *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment* / Ed. by A. Fill, P. Mühlhäusler. L. – N. Y. : Continuum, 2001. P. 270–285.

9. Зацний Ю. А. Развитие словарного состава английской мови в 80–90-ті роки ХХ століття) : дис. д-ра філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 1999. 336 с.

10. Trampe W. Language and Ecological Crisis: Extracts from a Dictionary of Industrial Agriculture. *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment* / Ed. by A. Fill, P. Mühlhäusler. L. – N. Y. : Continuum, 2001. P. 232–241.

11. Techniques and hygiene practices in slaughtering and meat handling. FAO, 2022. URL: <https://www.fao.org/3/t0279e/T0279E04.htm>.

12. Балюта Е. Г. Нова лексика та фразеологія англійської мови сфери охорони довкілля: структурно-семантичні і функціональні параметри : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – Германські мови. Одеса, 2007. 352 с.

Information about the authors:

Kovalenko Andrii Mykolaiovych,

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor

at the Department of English Philology and Linguodidactics
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
87, Romenska str., Sumy, 40002, Ukraine

Topyliina Valeriia Bogdanivna,

Master degree Student

at the Department of English Philology and Linguodidactics
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
87, Romenska str., Sumy, 40002, Ukraine